

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.006.01.2016
P/16/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/045 – Ochrona jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontroler	Jerzy Szwejkowski – doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LOL/3/2016 z dnia 5 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Giżycku, ul. Mickiewicza 33, 11 – 500 Giżycko (dalej: „Urząd” lub „Gmina”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marek Jasudowicz, Wójt Gminy Giżycko (dalej: „Wójt”)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹ działalność kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W badanym okresie², Gmina działając w ramach uprawnień właścicielskich wobec Gminnego Zakładu Komunalnego Sp. z o.o. (dalej: „GZK” lub „Spółka”), zapewniła mieszkańcom dostawę wodę spełniającą wymogi jakościowe do spożycia. Osiągnięto to przede wszystkim poprzez zapewnienie fizycznej ochrony ujęć wody oraz ich bezpośredniego otoczenia przed zanieczyszczeniami i skażeniami, ze strony czynników naturalnych (woda opadowa, ścieki sanitarne), jak również ze strony osób postronnych. Wszystkie cztery eksploatowane ujęcia (Sterławki, Wilkasy, Upały i Zielony Gaj) posiadały pełne ogrodzenie w wymaganym promieniu od studni oraz wyposażone były w co najmniej jeden system monitoringu, a także nadzorowane były przez konserwatorów i system monitorowania w siedzibie Spółki. Pobierana z tych ujęć woda podlegała cyklicznym badaniom przez niezależne laboratoria, a ich wyniki podawane były do publicznej wiadomości. Należy też zaznaczyć, że w zakresie planowania przestrzennego i wydawania decyzji o warunkach zabudowy, Gmina przestrzegała ograniczeń i zakazów dla stref ochronnych ujęć wody.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły natomiast:

- niewykorzystania przez Gminę uprawnień z zakresu nadzoru właścicielskiego nad Spółką, tj. nie spowodowanie wystąpienia przez jego kierownictwo do dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie („RZGW”) z wnioskami o formalne ustanowienie (odnowienie wygasłych) stref ochronnych

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 marca 2016 r.

bezpośrednich i pośrednich dla trzech ujęć, mimo że obowiązek ten był wyszczególniony w treści pozwoleń wodnoprawnych na ich eksploatację,

- nieprowadzenia przez konserwatorów w sposób ciągły zapisów w książkach eksploatacji ujęć wody,
- dokonywania dopiero od kwietnia 2016 r. okresowych pomiarów wydajności (statycznej i dynamicznej) oraz poziomu zwierciadła wody w studniach, mimo że zgodnie z pozwoleńiami wodnoprawnymi uzyskanymi na ujęcia wody należało je przeprowadzać odpowiednio od września 2014 r. i kwietnia 2012 r.

NIK zwraca też uwagę, że w obszarze istniejącej uprzednio (przed wygaśnięciem) strefy ochronnej ujęcia wody w Upałtach Małych funkcjonuje duże gospodarstwo rolne, którego działalność może stanowić źródło zanieczyszczenia warstw wodonośnych i zwiększać ryzyko pogorszenia jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Stosowanie ograniczeń w użytkowaniu wód i powierzchni ziemi związanych z ustanowieniem strefy ochronnej ujęcia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

1.1. Realizacja zadań wynikających z ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody

Opis stanu faktycznego

1.1.1. Wg stanu na 31 marca 2016 r., na terenie Gminy funkcjonowało pięć ujęć wody przeznaczonej do spożycia, w tym cztery zaopatrywały w wodę mieszkańców Gminy, a z jednego ujęcia (Gajewo) korzystali mieszkańcy miasta Giżycko oraz częściowo Gminy. Zarządzający czterema ujęciami wody na potrzeby mieszkańców gminy, tj. GZK (będący w całości własnością Gminy) posiadał pozwolenia wodnoprawne na pobór wody oraz zezwolenie Wójta na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy³. Wszystkie były ujęciami podziemnymi o charakterze podstawowym. Wydajność poszczególnych ujęć wody zlokalizowanych na terenie Gminy, wg parametrów wykazanych w pozwoleniach wodno-prawnych była następująca:

nazwa	lokalizacja	wydajność: [Q _{max} m ³ /h; m ³ /dobę]
SUW Wilkasy	Wilkasy, dz.450/5	165,0; 1733,1
SUW Zielony Gaj	Zielony Gaj, dz.1/69	50,0; 926,0
SUW Upałty	Upałty Małe, dz.275/14	52,0; 952,0
SUW Sterławki	Sterławki Małe	53,0; 350,0
Ujęcie Gajewo ⁴	Gajewo ^k /Giżycka	570 m ³ /h 6,3 tys.m ³ /24 h.

Dla wszystkich ujęć dostarczających wodę na potrzeby mieszkańców Gminy ustanowione zostały przed 2002 r. strefy ochrony bezpośredniej, a dla trzech z nich (z wyjątkiem ujęcia w Sterławkach) strefy ochrony pośredniej. Strefy te dla ujęć wody w Wilkasach, Upałtach i w Zielonym Gaju były ustanowione decyzjami Wojewody Suwalskiego z grudnia 1994 r., na podstawie dokumentacji hydrologiczno-geologicznej. Obejmowały one obszary 10 m od każdej studni - strefa bezpośrednie oraz obszar wyznaczony w załącznikach do ekspertyz hydrologiczno-

³ Decyzja Wójta nr RGKiOŚ.7031.1.2012 z dnia 10 lutego 2012 r.

⁴ Ujęciem tym zarządza Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o w Giżycku

geologicznych (operatów) - strefy pośrednie (łącznie obejmowały one obszar 440 ha, co stanowiło ok. 1,5% obszaru gminy).

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw⁵, strefy ochronne ujęć wodnych, ustanowione przed dniem 1 stycznia 2002 r. wygasły z dniem 31 grudnia 2012 r. W treści udzielonych Spółce pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody dla ujęć w Wilkasach, Upałtach i Zielonym Gaju (z września 2014 r.) zapisano obowiązek wnioskowania o ustanowienie stref ochrony bezpośredniej i pośredniej.

Moc obowiązującą (wg stanu na dzień kontroli NIK), posiadała jedynie strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody w Sterławkach Małych, ustanowiona decyzją Starosty Giżyckiego z dnia 11 kwietnia 2002 r. Decyzją tą odstąpiono jednocześnie od ustanowienia strefy ochrony pośredniej dla tego ujęcia ze względu na nieprzekraczanie granicznego czasokresu przesączania wody przez warstwę nadkładu. Moc obowiązującą posiadały też strefy ochronne dla ujęcia Gajewo, które ustanowił bezterminowo Dyrektor RZGW rozporządzeniem z 10 czerwca 2003 r. i objęła ona strefy terenów ochrony bezpośredniej otworów studziennych w ujęciu oraz teren ochrony pośredniej poboru wody. Obszar strefy ochronnej ww. ujęcia wody obejmował grunty rolnicze i budowlane o powierzchni ok. 39 ha.

Stwierdzone
nieprawidłowości

Do czasu kontroli NIK, Spółka nie wystąpiła do dyrektora RZGW z wnioskami o ponowne ustanowienia stref ochronnych dla ujęć Wilkasy, Upałty i Zielony Gaj, mimo że w pozwoleniach wodnoprawnych z września 2014 r. na pobór wody z tych ujęć zapisano obowiązek wnioskowania o ustanowienie takich stref. Należy zaznaczyć, że Wójt nie wykorzystał również swoich uprawnień nadzorczych wobec Spółki, tj. nie wystąpił do jej kierownictwa o zrealizowanie tego obowiązku. Wójt wyjaśnił, że przeprowadził spotkanie robocze z udziałem pracowników Urzędu oraz przedstawicielem GZK, a także z geologiem w sprawie opracowania dokumentacji hydrogeologicznych poszczególnych ujęć wody, wymaganych do złożenia wniosków o ustanowienie strefy ochronnej ujęć wody podziemnej. Podał też, że osoba, która została zobowiązana do przygotowanie wniosków do RZGW nie wykonała tego zadania - odchodząc z pracy w Spółce.

Należy jednak zauważyć, że w Urzędzie nie było dokumentów wskazujących, iż problem braku stref ochronnych ww. ujęć wody był przedmiotem interwencji, a w konsekwencji stosownych zaleceń ze strony Starosty Giżyckiego lub organów ochrony środowiska (RZGW, WIOŚ).

(dowód: akta kontroli str. 3-10 i 128-142)

Opis stanu
faktycznego

1.1.2. Przeprowadzone oględziny ujęć wody (stacji hydroforowych w Sterławkach, Wilkasach, Upałtach i Zielonym Gaju) wykazały, że we wszystkich przypadkach:

- grunty na terenie stref ochrony bezpośredniej nie były użytkowane gospodarczo oraz w sposób nie związany z funkcją ujęcia wody, pozostając obsiane zielenią,
- wody opadowe odprowadzane były metodą spływu naturalnego poza obręb strefy ochrony bezpośredniej, a w przypadkach braku grawitacji woda przesiąkowa była odprowadzana częściowo do kanalizacji sanitarnej (studzienki kanalizacyjne) lub też stosowano drenowanie (Upałty),
- przyjęte sposoby odprowadzania wód powierzchniowych uniemożliwiały przedostawanie się wód opadowych do urządzeń służących do poboru wody,
- odprowadzanie ścieków z urządzeń sanitarnych (przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody) poza

⁵ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32, poz. 159 ze zm.)

granicę terenu ochrony bezpośredniej odbywało się poprzez ich zrzut do zbiorników bezodpływowych, opróżnianych przez GZK,

- oprócz zabezpieczeń naturalnych stosowano także techniczne zabezpieczenia ujęcia wód przed zanieczyszczeniem ściekami, takie jak szczelne ocembrowanie odwiertów oraz posadowienie zbiorników bezodpływowych powyżej określonej w operacie wodnoprawnym granicznej wysokości nad poziomem złóż wodonośnych,
- tereny ochrony bezpośredniej zostały prawidłowo zabezpieczone siatką ogrodzeniową (w dobrym stanie) oraz oznakowane, zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody⁶.

Stwierdzono ponadto, że dodatkowym zabezpieczeniem przed możliwością wtargnięcia na teren ujęć wód oraz zniszczenia urządzeń na ujęciu i potencjalnego zanieczyszczenia ujmowanych wód, stanowił system czujek umiejscowionych na newralicznych elementach systemu poboru wody, w tym na pokrywach studzienek, a w ujęciu Wilkasy - systemy wizyjne nadzoru elektronicznego z kamerami i rejestratorami obrazu.

Utrzymywanie we właściwym stanie urządzeń służących do poboru wody i punktów kontroli ilości i jakości ujmowanych wód i podawanych do sieci wodociągowej należało do obowiązków służbowych konserwatorów zatrudnionych w każdym ujęciu wody i było nadzorowane przez odpowiedzialnego pracownika GZK.

(dowód: akta kontroli str.12-14, 17, 20-22, 26-29, 32-35 oraz 39)

1.1.3. Wg stanu na dzień kontroli NIK, tylko ujęcie wody w Sterławkach Małych oraz w Gajewie posiadały formalnie ustanowione strefy ochronne, przy czym w Sterławkach tylko strefę ochrony bezpośredniej. Pozostałe trzy gminne ujęcia nie posiadały takich stref, z powodu ich ustawowego wygaśnięcia. W sprawie podjętych działaniach dla ochrony ujęć wody w Wilkasy, Upały Małe i Zielony Gaj, wobec braku prawnie ustanowionych ograniczeń i obostrzeń z tego tytułu jakie obowiązywały przed wygaśnięciem tych stref, Wójt wyjaśnił, że na etapie prowadzonych postępowań administracyjnych (dotyczących wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, a także podczas opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) brane są pod uwagę kwestie związane z lokalizacją inwestycji na terenach wygasłych stref ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych ustanowionych w 1994 r. Podał też, że w toku ww. postępowań uwzględnia się, aby warunki realizacji planowanych przedsięwzięć nie naruszały zakazów oraz ograniczeń obowiązujących na terenach ochrony pośredniej przed wygaśnięciem tych stref. Ponadto w trybie ciągłym opracowywane są dokumentacje projektowe, a następnie realizowane inwestycje w zakresie rozbudowy i modernizacji istniejących sieci wodociągowych i kanalizacji sanitarnej.

Przed datą ustawowego wygaśnięcia stref trzech ujęć wody, wymagania ochronne w tych strefach (w tym nakazy i zakazy) były obowiązujące i zostały uwzględnione w przyjętym w grudniu 2007 r. przez Radę Gminy w studium kierunków i uwarunkowań przestrzennego zagospodarowania gminy oraz w postanowieniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jeśli obejmowały swoim zasięgiem strefy ochrony pośredniej).

(dowód: akta kontroli str. 64 – 66 oraz 129)

---

⁶ (Dz. U. Nr 136, poz. 1457 ze zm.)

Uwagi dotyczące badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w obrębie ujęcia wody w Upałtach Małych, tj. w obszarze wygasłej strefy ochrony pośredniej znajdowała się zabudowa dużego gospodarstwa rolnego, którego działalność mogła potencjalnie zagrażać jakości wody w tym ujęciu (dotychczasowe badanie jej jakości tego nie potwierdziły). Według prezesa GZK, ma on świadomość potencjalnego zagrożenia, w związku z czym podejmowane są działania w celu przebudowy gminnej sieci wodociągowej, w ramach której zakłada się m.in. likwidację ujęcia w Upałtach. Warunki wygasłej strefy dla tego ujęcia zakazywały prowadzenia działalności powodującej potencjalne zagrożenie dla jakości wody.

(dowód: akta kontroli str. 30, 39 oraz 164)

Opis stanu faktycznego

1.1.4. W latach 2013 – 2016 (I kwartał), ujęcia wody eksploatowane przez Spółkę poddawane były corocznym kontrolom, przeprowadzanym przez PPSE w Giżycku. Ich przedmiotem było zwłaszcza określenie stanu jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności, a także stanu higienicznego pomieszczeń i urządzeń do pozyskiwania wody. Wyniki tych kontroli w odniesieniu do poszczególnych ujęć wody były następujące:

- ujęcie Wilkasy – stwierdzono występowanie zacieków i odprysków farby na suficie hydroforni oraz brak apteczki, rękawic i okularów ochronnych w pomieszczeniu chlorowni. Kontrola sprawdzająca potwierdziła usunięcie tych nieprawidłowości. Nie było żadnych zastrzeżeń co do utrzymania strefy ochrony bezpośredniej,
- ujęcia Sterławki oraz Upałty – wydano decyzje, tj. odpowiednio: wydłużającą termin dokonania modernizacji urządzeń hydroforni oraz wykonania prac remontowych,
- ujęcie Zielony Gaj – żadna z kontroli nie wykazała nieprawidłowości,

(dowód: akta kontroli str. 100a oraz 100 - 107)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze. Stwierdzona w tym obszarze nieprawidłowość (brak ustanowionych stref ochronnych dla trzech ujęć wody) miała wprawdzie zasadniczy charakter, lecz nie miało to wpływu na jakość dostarczanej wody mieszkańcom Gminy.

1.2. Zapobieganie lub ograniczanie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

1.2.1. Znajdujące się na terenie Gminy ujęcia wody w Wilkasach, Upałtach Małych, Zielonym Gaju i Sterławkach Małych oraz strefy ochrony pośredniej dla tych ujęć (w tym również ujęcia w Gajewie) zostały oznaczone w części graficznej obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego części Gminy Giżycko. W części tekstowej określającej kierunki zagospodarowania przestrzennego studium ujęto ujęcia wody w Wilkasach, Upałtach Małych, Zielonym Gaju i Gajewie wraz ze strefami ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m⁷ oraz strefami ochrony pośredniej (wg stanu na dzień uchwalenia Studium). Obszar ujęcia wody podziemnej „Gajewo” został uwzględniony w dokumentach planistycznych obejmujących ten teren, tj. w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Giżycka.

Powyższy dokument planistyczny wraz z prognozą przyjętych w nim oddziaływań na środowisko został stosownie zaopiniowany i uzgodniony, m.in. przez

⁷ Zatwierdzone Uchwałą Rady Gminy Giżycko Nr XII/130/03 z dnia 21 grudnia 2007r.

Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego oraz Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego Urzędu podała, że wg stanu na dzień kontroli NIK, Gmina była w trakcie prac planistycznych mających na celu aktualizację studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a problem wygasłych stref ochronnych nie był przedmiotem analiz w kontekście obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jednakże przewiduje się odtworzenie wygasłych stref w granicach dotychczas obowiązujących. Podała też, że działki, na których znajdowały się ww. ujęcia wody nie były objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Planami tymi objęta była natomiast część obszarów wchodzących w skład stref ochronny pośredniej dla ujęć wody w Gajewie i w Wilkasach, które uwzględniały ograniczenia wynikające z obowiązujących stref ochronnych.

Z analizy dokumentacji 9 postępowań (wszystkich wszczętych w okresie objętym kontrolą) ustalających warunki zabudowy na obszarach stref ochronnych ujętych w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wynika, że w decyzjach o warunkach zabudowy Gmina uwzględniała zakazy, nakazy i ograniczenia użytkowania gruntów oraz korzystania z wody wynikające z ustanowienia stref ochronnych poprzez określenie sposobu odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych do sieci kanalizacji sanitarnej oraz wywóz i gromadzenie nieczystości stałych zgodnie z przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawy o odpadach.

(dowód: akta kontroli str. 67 – 93)

1.2.2. W okresie objętym kontrolą, w Urzędzie wszczęto ogółem 37 postępowań administracyjnych, o których mowa w art. 71 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku⁸, o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W efekcie, wg stanu na dzień kontroli, wydano 32 decyzje, cztery postępowania były w toku, natomiast jedno zostało umorzone na wniosek inwestora.

Spośród 32 wydanych decyzji, dwie dotyczyły przedsięwzięć planowanych i realizowanych na obszarach ochrony pośredniej ujęć wodnych, które wygasły. Dotyczyły one realizacji przedsięwzięć polegających na budowie:

- zbiornikowej instalacji gazowej z pięcioma zbiornikami naziemnymi o pojemności 6.700 l każdy z parownikiem i przyłączem do suszarni zboża realizowanej na obszarze ochrony pośredniej ujęcia wody w Upałtach Małych (działki wg rejestru geodezyjnego 351/3 i 315/4) – decyzja z dnia 21 maja 2013 r.,
- tłoczno-grawitacyjnej zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Spytkowo wraz z kolektorem odprowadzającym ścieki do wsi Zielony Gaj, realizowanej na części wygasłej strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w tej miejscowości – decyzja z dnia 14 stycznia 2016 r.

Wobec wygaśnięcia stref ochrony pośredniej, w terminach wydania ww. decyzji nie istniały formalno-prawne podstawy weryfikacji założeń techniczno-eksploatacyjnych realizowanych inwestycji do nakazów, zakazów i ograniczeń zasobów środowiska, jakie istniałyby gdyby strefy ochrony pośredniej obowiązywały.

Pawlukowski - Inspektor w Referacie Rozwoju Gospodarczego Urzędu wyjaśnił, że lokalizacja inwestycji w Upałtach Małych nie naruszała wymogów i ograniczeń stref

---

⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.).

ochronnych ujęcia wody, ponieważ cała instalacja będzie spełniać wszystkie wymagane standardy techniczne, w tym ustalenia Polskiej Normy.

W ramach postępowań w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach obu ww. przedsięwzięć, Gmina wystąpiła do organów wyszczególnionych w art. 64 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, w celu uzyskania opinii o obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Organy te (Powiatowy Inspektor Sanitarny w Giżycku oraz Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie) wydały orzeczenia – w formie trzech opinii i jednego postanowienia⁹ – stwierdzające w konkluzji nieistnienie przesłanek dla obowiązku przeprowadzenia ocen oddziaływania tych przedsięwzięć na środowisko.

(dowód: akta kontroli str. 40 - 63)

1.2.3. Według danych Urzędu, spośród 41 miejscowości znajdujących się na obszarze Gminy, 32 były skanalizowane poprzez przyłączenie posesji do sieci kanalizacji grawitacyjnej i tłocznej. Łączna ilość przyłączy wynosiła 994, co przy liczbie 1667 budynków mieszkalnych oznacza stopień skanalizowania na poziomie 59,6%, natomiast pozostali mieszkańcy korzystali ze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wg rejestru zbiorników bezodpływowych, na obszarze wygasłych stref ochrony pośredniej było łącznie 15 posesji, które nie były podłączone do sieci, w tym w obszarze strefy ujęcia w Wilkasach – 9 posesji, Upałtach Małych – 1 posesja, w Zielonym Gaju – 3 posesje oraz Gajewo – 2 posesje. Z przedłożonej dokumentacji wynika, iż Gmina podejmowała działania w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku podłączenia nieruchomości do kanalizacji, zwracając się do nich o wyjaśnienia, co do sposobu zagospodarowania ścieków, informując przy tym, iż zgodnie z art. 5 ust. 1, pkt 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁰ istnieje obowiązek podłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Pisma takie w 2015 r. wysłano do 236 właścicieli posesji z terenu Gminy. W latach 2013 – 2014 kontrole opróżniania zbiorników bezodpływowych prowadzone były przez funkcjonariuszy Straży Gminnej. Przedłożone do kontrole sprawozdania z działalności tej formacji za ten okres nie pozwalają na określenie częstotliwości i skuteczności jej działań w tym zakresie. W roku 2015 r. Urząd przeprowadził kontrolę ośmiu nieruchomości, co do których istniały przesłanki, iż ich właściciele nie wywiązywali się z obowiązku opróżniania takich zbiorników.

W badanym okresie nie było przypadków prowadzenia przez Wójta postępowań administracyjnych dotyczących nakazania właścicielom posesji wykonania obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej, publicznej sieci kanalizacyjnej. Wg inspektora A Pawlukowskiego, wynikało to z:

- wyposażenia części nieruchomości w przydomowe oczyszczalnie ścieków,
- niezamieszkiwania bądź nieprowadzenia działalności przez niektórych właścicieli nieruchomości nieposiadających przyłączy,
- nieposiadania przez właścicieli nieruchomości projektów technicznych przyłączy (wg składającego wyjaśnienie brak dokumentacji technicznej czynił ewentualne postępowania nieskutecznymi wobec niemożności wyegzekwowania rozstrzygnięć gminy),
- nieprecyzyjnej definicji pojęcia „sieci kanalizacyjnej” (art. 2, pkt 7 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu

⁹ Opinie sanitarne dla obu przedsięwzięć, odpowiednio z dnia 28 marca 2013 roku oraz 9 listopada 2015 r., opinia WOOS z 17 listopada 2015 r. (budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsi Spytkowo) oraz postanowienie WOOS z dnia 10 kwietnia 2013 r. (budowa zbiornikowej instalacji gazowej w wygasłej strefie ochrony pośredniej ujęcia wody w Upałtach Małych).

¹⁰ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2016 r. poz. 250).

ścieków¹¹), co powoduje, że wykorzystywane to jest przez część (...) właścicieli nieruchomości, którzy na swoich działkach budują szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków wg własnego uznania.

Gmina nie otrzymała w badanym okresie informacji od Starosty Giżyckiego o przypadkach zgłoszenia do tego organu zamiaru budowy zbiorników bezodpływowych, w sytuacjach gdy istniała możliwość podłączenia się do kanalizacji publicznej.

Do dnia kontroli NIK, nie wpłynęły do Gminy zgłoszenia instalacji, o których mowa w §2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia¹². Wg Urzędu, szacunkowa liczba przydomowych oczyszczalni na terenie gminy wynosiła 30. Odnośnie podejmowanych działań na rzecz uświadomienia właścicielom obowiązku dokonania zgłoszeń, o których mowa wyżej, Wójt podał, że: na stronie Biuletynu Informacji Publicznej umieszczono informacje o sposobie załatwiania spraw związanych ze zgłaszaniem przydomowych oczyszczalni do Gminy. Składający wyjaśnienie podał ponadto, że osoby bezpośrednio zainteresowane budową takich instalacji były na bieżąco informowane o wymogu zgłoszenia takich instalacji Wójtowi.

Na obszarze wygasłych stref ochronnych ujęć wody nie znajdowały się posesje bez urzędzeń do zagospodarowania ścieków komunalnych (zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków). Według Urzędu, nie istnieje tam niebezpieczeństwo odprowadzania tych ścieków wprost do ziemi.

Nieruchomości z terenu Gminy, na których ścieki gromadzone były w zbiornikach bezodpływowych, do 25 stycznia 2015 r. były przedmiotem kontroli sanitarno-porządkowych prowadzonych przez Straż Gminną¹³. Z treści sprawozdania za 2014 r. wynika, że wydawano nakazy opróżnienia szamb w określonych terminach i następnie sprawdzano realizację tego obowiązku (w przypadkach niesubordynacji właścicieli karano mandatami lub – wobec uporczywych - kierowano sprawy do sądu). Po ww. terminie – w przypadkach uzasadnionych podejrzeń - wzywano właścicieli posesji do siedziby Gminy – celem okazania umów oraz dowodów opłat za ten rodzaj usług komunalnych. W 2015 r. do właścicieli posesji niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej wysyłano pisma wskazujące na obowiązek dokonania takiego podłączenia.

W okresie objętym kontrolą, Urząd nie podejmował działań w celu identyfikacji ognisk zanieczyszczeń wód podziemnych. Wg inspektora A. Pawlukowskiego, potrzebę przeprowadzenia ew. akcji identyfikacji ognisk zanieczyszczających wody podziemne dla eksploatowanych ujęć wody nie uzasadniały przekazywane Gminie przez PPIS pozytywne wyniki okresowych ocen jakości wody z poszczególnych ujęć jak również wyniki obszarowych ocen jakości wody. Wraz z wynikami badań nie otrzymywano informacji (zaleceń) podjęcia przez Wójta działań identyfikacyjnych.

W latach 2013 – 2015, Urząd nie otrzymał od organów wydających pozwolenia wodnoprawne na eksploatację podziemnych ujęć wodnych (studni) o cofnięciu lub wygaśnięciu tych pozwoleń. W związku z powyższym nie podejmowano działań w celu likwidacji takich ujęć.

(dowód: akta kontroli str.108 - 125)

¹¹ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2015 r. poz. 139).

¹² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. Nr 130, poz. 880)

¹³ Z dniem 26 lutego 2015 r. formacja ta – uchwałą Rady Gminy – została rozwiązana.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze. Realizując zadania z zakresu planowania przestrzennego (opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanie decyzji o warunkach zabudowy), prawidłowo uwzględniono ograniczenia i zakazy dla stref ochronnych ujęć wody.

2. Przestrzeganie warunków korzystania z wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym na pobór wód

2.1. Realizacja obowiązków dotyczących korzystania z wód, określonych w pozwoleniu wodnoprawnym na pobór wód

2.1.1. Spośród czterech ujęć wody eksploatowanych przez GZK, pozwolenie wodnoprawne (na okres 10 lat) dla jednego zostało wydane w kwietniu 2012 r., a dla trzech we wrześniu 2014 r. W treści pozwoleń ustanowione były następujące warunki:

- pobór wody pompami głębinowymi o parametrach nie większych niż wydajność eksploatacyjna ujęć określona w pozwoleniach,
- eksploatacja urządzeń do poboru wody oraz jej uzdatniania i magazynowania powinien być zgodny z ustaleniami operatów wodnoprawnych załączonych do wniosków o pozwolenia.

Jednocześnie zobowiązywały one użytkownika ujęć, m.in. do prowadzenia:

- okresowych (dwa razy w ciągu roku) pomiarów wydajności i poziomu zwierciadła wody i rejestracji wyników w książce eksploatacji,
- rejestru poboru wody na podstawie odczytów wodomierza,
- regularnej wewnętrznej kontroli jakości wody zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia w tej sprawie¹⁴.

W pozwoleniu zawarto dyspozycje naprzemiennej pracy studni w trzech ujęciach (Wilkasy, Upały, Zielony Gaj) oraz wyodrębniono studnię awaryjną dla ujęcia w Sterławkach Małych. Dla każdej studni określona była odrębnie wydajność eksploatacyjna poniżej wydajności sumarycznej (wydajność sumaryczna przekraczała wydajność eksploatacyjną dla poszczególnych ujęć).

Ponadto, pozwolenie wydane w 2010 r. zobowiązywało właściciela ujęcia do zagospodarowania odpadów stałych zgodnie z przepisami obowiązującej ustawy o gospodarce odpadami¹⁵. Pozwolenia dla trzech pozostałych ujęć, wydane w 2012 r., zobowiązywały natomiast do poboru próbek ścieków i pomiarów stężenia zanieczyszczeń (...) z częstotliwością nie mniejszą, niż raz na dwa miesiące, stale w tym samym miejscu¹⁶.

W wyniku dokonanych oględzin oraz analizy dokumentacji czterech gminnych ujęć wody ustalono, że we wszystkich przypadkach:

- zgodnie z warunkami pozwoleń wodnoprawnych, pomiarów ilości pobieranej wody w stanie pierwotnym dokonywano poprzez odczyt wodomierzy zainstalowanych na każdej z pomp poboru wody. Oględziny wykazały, że zapisy wielkości poboru wody (pierwotnej i wtórnej – po uzdatnieniu) na dzień kontroli,

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417 ze zm.).

¹⁵ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 185, poz. 1243 ze zm.).

¹⁶ Wymóg określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984, ze zm.).

dokonywane w rejestrach odpowiadały stanom wykazywanym przez wodomierze¹⁷. Jakość wody była natomiast regularnie, z częstotliwością, co najmniej raz na kwartał, kontrolowana przez uprawnione instytucje (głównie przez inspekcję sanitarną), natomiast wewnętrzne badanie jakości wody polegało na zleceniu przez GZK badania próbek przez niezależne laboratoria,

- w przypadkach uszkodzenia urządzeń pomiarowych, ciągłość pomiarów zapewniało przełączenie poboru na pompy pracujące w zwielokrotnionym systemie poboru (co najmniej dwie pompy na oddzielnych odwiertach),
- w przypadku zatrzymania działalności lub awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia, a także rozmiaru i warunków korzystania z wód oraz urządzeń wodnych korzystano j.w. ze zwielokrotnionych instalacji do poboru wody,
- w pomieszczeniach hydroforni wydzielone były pomieszczenia biurowe lub biurowo-socjalne, w których przechowywano prowadzone na bieżąco książki eksploatacji ujęcia wody, w tym karty ewidencji ilości pobieranej oraz wprowadzanej do sieci wody.

(dowód: akta kontroli str. 12 – 14, 20 – 22, 26 – 28, 32 – 34 oraz 128 - 142)

Stwierdzone
nieprawidłowości

- 1) Kontrola wykazała, że nie wszyscy konserwatorzy w badanym okresie w sposób ciągły prowadzili zapisy w książkach eksploatacji. I tak w ujęciu Sterławki Małe książka eksploatacji prowadzona była od początku 2014 r., w Zielonym Gaju od stycznia 2015 r. a w Upałtach i Wilkasach dopiero od 2016 r. (odpowiednio od lutego i marca tego roku).
- 2) Okresowe pomiary wydajności (statycznej i dynamicznej) oraz poziomu zwierciadła wody w studniach rozpoczęto dopiero w kwietniu 2016 r. z zamiarem ich wykonywania dwukrotnie w ciągu roku na bazie prób polegających na odczycie wodomierzy w określonej jednostce czasu (w ciągu godziny). Rozpoczęcie pomiarów w tym terminie naruszało postanowienia uzyskanych przez GZK pozwoleń wodnoprawnych wydanych w kwietniu 2012 r. oraz wrześniu 2014 r., w których zobowiązano do dokonywania takich pomiarów z dniem wydania tych pozwoleń.

(dowód: akta kontroli str. 12 – 14, 20 – 22, 26 – 28, 32 – 34)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze. Należy przy tym zaznaczyć, że nieprawidłowości dotyczące prowadzenia dokumentacji eksploatacyjnej ujęć wody oraz wykonywania dopiero od kwietnia 2016 r. wymaganych w pozwoleniach pomiarów wydajności studni oraz poziomu zwierciadła wody, nie miały wpływu na jakość ujmowanej wody.

3. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dot. wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

3.1. Sporządzanie i przekazywanie sprawozdań dotyczących gospodarowania wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi

Opis stanu
faktycznego

3.1.1. W okresie objętym kontrolą, Gmina (za pośrednictwem GZK, jako podmiotu korzystającego ze środowiska) przekazywała do urzędu marszałkowskiego informacje o ilości pobieranych wód oraz wysokości należnych opłat z tego tytułu. Informacje te zostały przekazane w obowiązującym terminie do dnia 31 marca następnego roku. Dla wyliczeń należnej opłaty z tego tytułu przyjęto wyniki prawidłowo prowadzonej ewidencji pomiarów, obowiązujące współczynniki

¹⁷ Nie stwierdzono naruszenia plomb.

korygujące oraz jednostkowe stawki opłat¹⁸. Opłaty wyliczono zgodnie z ilością pobranych wód, która to ilość pozostawała w pełnej zgodności z sumaryczną ilością poboru z każdego ujęcia osobno, wykazanego w corocznych sprawozdaniach M-06.

W poszczególnych latach objętych kontrolą, opłaty za korzystanie ze środowiska poprzez pobór wód wyniosły odpowiednio: 31,7 tys. zł, 35,3 tys. zł oraz 38,2 tys. zł i zostały terminowo przekazane na konto urzędu marszałkowskiego.

(dowód: akta kontroli str. 186 - 193)

3.1.2. Za wszystkie lata objęte kontrolą Gmina przedłożyła sprawozdania M-06 o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych¹⁹. Na podstawie danych zawartych w przedłożonych sprawozdaniach ustalono, że w poszczególnych latach eksploatacja wody we wszystkich ujęciach kształtowała się następująco:

(w dam³ – 1 dam³ = 1 tys. m³)

lata:	2013	2014	2015
woda pobrana z ujęć:	462,7	501,6	536,4

(dowód: akta kontroli str.178 - 185)

Ocena cząstkowa

W ocenie NIK Urząd prawidłowo wypełniał obowiązki sprawozdawcze dotyczące pozyskiwania wody z ujęć na terenie Gminy.

3.2. Informowanie konsumentów o jakości wody przeznaczonej do spożycia

W latach objętych kontrolą, Gmina otrzymywała corocznie od PPIS wyniki okresowych kontroli jakości wody we wszystkich ujęciach wody eksploatowanych przez GZK. Z badania dokumentacji przedłożonej przez Spółkę obejmującej rezultaty badań jakości wody w poszczególnych ujęciach od 2013 r. wynika, że:

- badanie prowadzone były przez laboratoria PPIS i inne specjalistyczne podmioty²⁰,
- objęto nimi głównie parametry mikrobiologiczne wody oraz zawartość składników mineralnych,
- w ciągu jednego roku Zakład otrzymywał od 5 – 10 pism z wynikami badań, a z analizy dat tych pism wynika, że badanie te prowadzono w nieregularnych odstępach czasu,
- żadne z badań nie wykazywało przeciwwskazań spożycia badanej wody przez ludność,

Żadne z okresowych ocen badania jakości wody w ujęciach eksploatowanych przez Spółkę nie wskazywały na konieczność podjęcia przez Wójta dodatkowych działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom wody o wymaganej jakości.

Również raz w roku Gmina otrzymywała w badanym okresie obszarowe oceny jakości wody, w których treści zawarte były informacje o:

- producentach zaopatrujących ludność w wodę (wykazy), a także wielkości produkcji wody od poszczególnych producentów (z poszczególnych ujęć),

¹⁸ Zgodnie z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska. (Dz. U. Nr 196, poz. 1217 ze zm.).

¹⁹ Gmina (gminny zakład komunalny, jako przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne) nie była zobowiązana do przedkładania sprawozdań OS-3

²⁰ Laboratoria wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych w Olsztynie i Bydgoszczy oraz laboratorium Laboratorium Środowiskowe SGS Polska Sp. z o.o. w Pszczynie

- jakości i sposobie uzdatniania wody oraz poziomie prawdopodobieństwa przekroczenia wartości dopuszczalnych jej parametrów,
- liczbie ludności zaopatrywanej w wodę,
- prowadzonych postępowaniach administracyjnych w zakresie jakości wody,
- działaniach naprawczych podejmowanych w wyniku zaleceń pokontrolnych i wszczętych postępowaniach administracyjnych.

W treści oceny za 2015 r. zawarte były informacje o stosowanych sposobach dezynfekcji oraz o zgłoszonych niepożądanych reakcjach wynikłych ze spożyciem wody przez mieszkańców gminy.

Informacje o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców Gminy zaopatrywanej w wodę z eksploatowanych przez GZK dostępne były na tablicy ogłoszeń Spółki oraz od stycznia 2016 r. na stronie internetowej Aktualne w dniu kontroli dane podano w formie zeskanowanej treści pism PSSE w Giżycku informujących o spełnieniu przez ujmowaną wodę wymagań sanitarnych w zakresie zbadanych parametrów fizyko-chemicznych oraz mikrobiologicznych określonych w obowiązujących rozporządzeniach Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi²¹. Do dnia kontroli, na stronie internetowej, informację o jakości wody zamieszczono po raz pierwszy (informacja za grudzień 2015 r.

W badanym okresie nie wpłynęły do Urzędu pisemne wnioski od ludności o ujawnienie informacji o jakości wody z eksploatowanych przez GZK ujęć. Informacje o jakości wody przekazywano na bieżąco producentom mleka, którzy zwracali się o to ustnie.

(dowód: akta kontroli str.94 - 99)

Ocena cząstkowa

W ocenie NIK Urząd prawidłowo informował mieszkańców Gminy o jakości ujmowanej wody.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²², wnosi o bardziej skuteczne wykorzystanie właścicielskich uprawnień nadzorczych nad GZK w celu:

- formalnego utworzenia stref ochronnych dla ujęć wody, uwzględniających wymagania wynikające z ustawy zmieniającej ustawę Prawo wodne oraz warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych,
- rozwiązania problemu potencjalnego zagrożenia jakie stwarza zabudowa gospodarcza dużego gospodarstwa rolnego zlokalizowanego w obrębie (wygasłej z mocy prawa) strefy ochrony pośredniej w Upałtach Małych,
- systematycznego prowadzenia dokumentacji eksploatacji ujęć oraz dokonywania pomiarów wydajności oraz poziomów zwierciadła wody w studniach.

²¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417 ze zm.) a od 28 listopada 2015 r. rozporządzenie ww. ministra w tej samej sprawie z dnia 13 listopada 2015 r. (Dz. .U. z 2015 r., poz. 1989).

²² Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 3 czerwca 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie

Kontroler
Jerzy Szwejkowski
Doradca techniczny